Ч. 12. Львів, субота дня 29. (16.) січня 1910. Річник XIV.

Передплата
на »РУСЛАНА« виносить:
в Австриї:
на цілий рік . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . 5 кор.
на місяць . . 1·70 кор.
За границею:
на цілий рік: зі щоденною висилкою 7 долярів, або 12 рублів; з висилкою двічи в тижни $5^1/_2$ доляра, або 10 рублів; з висилкою що суботи $4^1/_2$ доляра, або 9 рублів.
Поодиноке число по 10 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.« — З Руслановых псальмів М. Шашкевича

Виходить у Львові що дня крім неділь рус.х сьвят о $5^1/_2$ год. по полудни.
Редакция, адміністрация і експедиция »Руслана« при ул. **Оссолїньских ч. 11. партер (фронт від ул. Тихої).** Експедиция місцева в Агенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.
Рукописи звертає ся лиш на попереднє застереженє.—
Рекламациї неопечатані є вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по цїні 20 с. від стрічки, а в „Надісланім“ 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

Орґан ґр. Бобрінского проти міністра-президента бар. Бінерта і намісника д-ра Бобжиньского.

(△) Становище, яке заняв в 1908 р. міністер-президент бар. Бінерт супроти домагань висловлених галицкими москвичами Ґлєбовіцким і Марковом о признанє у нас горожаньства московщині і введеня московского язика по школах і урядах, а відтак становище зазначене перед кількома днями Є. Е. намісником в буджетовій розправі в соймі, викликало велике невдоволенє в орґані ґр. Бобрінского і погрози та заповіт завзятої боротьби.

»Точка зрѣнія — пише »Прикарп. Русь« — на русскій вопросъ въ Австріи теперъ совершенно выяснилась. И въ Вѣднѣ, и въ Львовѣ австрійскія власти считаютъ возможнымъ стать на почву полнаго отрицанія русской національности въ Австріи, отвергнуть право національнаго самоопредѣленія у четырехмилліоннаго русскаго населенія у Карпатъ, гарантированнаго ему, наравнѣ со всѣми прочими австрійскими гражданами, статьею 19-ою основныхъ государственныхъ законовъ. Австрійское правительство искуственно и насильственно набрасываетъ этому населенію несуществующее (?) названіе »рутенскаго« и думаетъ, что ему удасть ся затемнить національное сознаніе народныхъ массъ и отдѣлить ихъ отъ общей русской культуры«.

Очивидно, що ніяке австрийске правительство до всяких национальних питань, які має в Австриї, не може причиняти собі ще нового з заграниці всякими висланниками впроваджуваного питаня — отже »русскій вопросъ«, як єго розуміє др. Дудикевич і Прик. Русь, як єго розумів свого часу Поґодин і члени Поґодиньскої Галицко-рускої кольоції Денис Зубрицкий, Яків Головацкий а відтак Б. Дідицкий і Наумович, не може числити в Австриї на законне признанє і як ми вже в ч. 8. виказали, не може орґан ґр. Бобрінского покликувати ся на запоруку XIX. арт. основних законів державних, котра відносить ся до краєвих і в австрийских краях населенєм уживаних язиків (Landessprache, landesübliche Sprache).

„Прик. Русь“ лютить ся, що намісник в соймі заявив рішучо, що правительство не може рівнодушно відносити ся до штучного защіплюваня в Галичині московскої (русской) народности, бо вводженє московщини між населенє, котре себе називає Русинами, впроваджує лише баламутство між недосьвідних людий.

„Въ этомъ заявленіи, пише »Прикарп. Русь«, неизвѣстно чему болѣе удивляться, глупостью ли Бобржинскаго, какъ австрійскаго чиновника, или его невѣжеству, какъ польскаго историка. Какъ австрійскій чиновникъ, онъ не можетъ не знать, что съ самаго присоединенія Галиціи къ Австріи при Маріи Терезіи до 1848 г. львовскіе губернаторы въ своихъ донесеніяхъ центральному правительству называли мѣстное русское населеніе не иначе какъ „Russen, Rotreussen“, языкъ ихъ „russisch“ и только съ графа Стадіона стали примѣнять латинскую форму, „Ruthenen, ruthenisch“, переведенную Поляками варваризмомъ „Русины, русинскій“. Какъ польскій историкъ, Бобржинскій не можетъ не помнить, что польскій король Казиміръ Великій, захвативъ въ 1340 г. Галицкую Русь, присоединилъ къ своимъ званіямъ характерный титулъ „Dux et haeres Russiae“.

Супроти сего нового баламутства „Прик Руси“ відошлемо її до історичної, на жерелах і документах основаної розвідки д-ра Богдана Барвіньского „Історичний розвій імени укр.-руского народу, Львів 1909“, а найде там на стор. 37. з декрету Надворної канцеляриї в справі Львівскої Ставропігії **з 7. жовтня 1788** (Ч. 1941) слова: „Da der ruthenischen Nation і т. д.“, котрі рішучо заперечують крутійству „Прикарп. Руси“, начеб доперва ґр. Стадіон від 1848 р. впровадив сю назву! А так само поучить ся „Прик. Русь“, що вислови Русин, Русь (Russia) були вже в найдавнійших руских памятниках уживані і що значно пізнійше Москалї (Суздальцї), як Костомавів каже, „похитили“ (значить украли) імя Русь і звідси відтак почало ся се баламутство, що й они почали себе звати Русию, а в лат. і нім. писанях про себе уживати »Russia, Russisch«, а нинїшні наші москвичі на тих самих основах опирають свої баламутні виводи і туманять нашу суспільність мнимою єдностю Русинів з Москалями, проти чого виступає рішучо і язикова і історична предметова наука навіть самих російских учених.

Погроз „Прикарп. Руси“ певно не злякає ся анї центральне анї краєве правительство австрийске і всяке нарікане сего орґану на гнобленє в тім напрямі мнимої „русской национальности“ не має ніякого оправданя.

Але серед тої полєміки „Прик. Русь“ виявила нам цікаве поясненє про умови Поляків, що робили т. зв. неослав. політику і умови в Празї і у Львові при участи ґр. Бобрінского і ґенерала Владимірова. Ось що пише „Прик. Русь“, покликуючись на Поляків:

»Еще болѣе, чѣмъ вѣнскому правительству, нужно удивляться въ данномъ случаѣ Полякамъ. Неужели они не понимаютъ, что безъ яснаго и опредѣленнаго признанія за галицко-русскимъ населеніемъ, какъ частью малорусской вѣтви единаго русскаго народа, всѣхъ правъ на національное развитіе не можетъ быть рѣчи о русско-польскомъ примиреніи? Какъ аукнется на Днѣстрѣ, такъ откликнется на Вислѣ! Это политическая аксіома со времени Паскевича, Мілютина и Черкасскаго. Представители галицкихъ Поляковъ на пражскомъ съѣздѣ признали предъ лицомъ делегатовъ всѣхъ Славянъ національное единство галицкихъ русскихъ съ остальнымъ русскимъ міромъ, дали торжественное обѣщаніе не вмѣшиваться въ домашній русскій споръ и не поддерживать болѣе »украйнофиловъ«. Этого было достаточно, чтобы въ 1908 г. дѣло русско-польскаго сближенія въ Россіи двинуть значительно впередъ“.

Ось куди то ішла стежка в горох а тепер ясно вже, чому панове Цєньскі et cons. так приятелювали і приятелюють з Дудикевичами і Марковими, чому так неприхильно настроєні супроти нинїшного керманича краєвого правительства!

Огляд часописий.

(*„Рада“ про економічне житє на Україні 1909 р.*).

(Конець).

На межі між селяньством і робітництвом стоять сільско-господарскі робітники. На Україні їх особливо багато. Тут они становлять дуже численну верству — цїлу кількаміліонову армію. Але що найдивнїйше від усього — численність українських сільско-господарских робітників і їх велике значінє в приватнім хліборобстві нашого краю стоять у зворотній пропорциї до їх орґанізованости й колективної сили. На нашій землї нема другої верстви такої визискуваної, такої приниженої в своїй людскій гідности, такої забитої морально й економічно, як ся „голота“.

На побутовім боці єствованя наших сільско-господарских робітників у минулім роцї ми тут зупиняти ся не можемо: для сього довелоб ся наводити in extenso допис за дописом, звістку за звісткою, факт за фактом. Тут можемо тілько навести деякі відомости про число й заробіток с. г. робітників у минулім роцї.

Про число с.-г. робітників у минулім роцї довідуємо ся з відомостий зелїзнодорожної статистики. Цифри в 40 тисяч робітників зустрічають ся по кілька разів. Далї, про величезний зріст числа с.-г. робітників сьвідчить також „пашпортна статистика“: в деяких місцевостях пашпорти взяло до 10 проц. усеї людности. Нарештї, про се сьвідчать і відомости про наслїдки виходу на заробітки. З багатьох місцевостий повідомлялось, що робітники повернулись до дому без усякого заробітку, бо небувалий наплив робітників дав змогу наймачам повизити цїни на робочі руки до сьмішних розмірів. Та й a priori можна припустити, що число с.-г. робітників у минулім роцї значно зросло: зрослож число переселенців на 86 прц.

Про цїни на робочі руки красше й не говорити. 15—20 коп. у день вважалось „доброю“ платою. При акордній платї робили за 16-й і навіть за 18-й снїп. Коли до сього додати, що неврожай попередного року й тяжкі умови нашого внутрішного ринку причинились до нового зросту цїн на продукти першої потреби, то результати прощі наших сільско-господарских робітників у минулім роцї встануть перед нами в цїлком правдивім сьвітлї.

Хотїло ся довше зупинитись на сїй найбільш покривдженій верстві нашого народу, але доводить ся памятати про »табу«, яке лежить на сїй темі, та і до чергових справ треба переходити.

* * *

Як би нам не хотілось потішити читача, для контрасту з сумними картинами житя селяньского й селяньско-робітничого, трохи веселішною картиною житя нашого промислового робітництва, — ми проте зробити сього не можемо. Навпаки, коли ті дві картини були сумні то ся ще сумнійша, ще темнійша.

Безробітя в минулім році лютувало з меншою силою, ніж попередного 1908. року. Причиною тому була, очевидно, поліпшена конюктура сьвітового ринку взагалі й нашого внутрішного — з окрема. Але наше робітництво почувало себе очевидно таким дезорґанізованим і нездатним до боротьби, що про який небудь рух до поліпшеня свого становища не могло бути й гадки. Боротьба, по скільки она проявлялась, провадилась у тісних рамках змаганя вдержати за собою вже здобуте ранійше. Але й тут робітники на кождім кроці пасували перед силою обєднаного капіталу, й раз у раз надходили звістки про зменшенє робочої плати, збільшенє робочого дня й взагалі про погіршенє умов праці.

Можливо, що робітники так легко складали зброю через те, що почували за своєю спиною мару безробітя, бо хоча, як сказано, економічна конюнктура в минулім році й покрасшала, але не на стільки, щоб роботодавці по всяк час не були готові закрити підприємство й вигнати робітників на улицю. Та непевність конюнктури — се одно, й при тім не головне. Головна причина слабої відпорности робітників у минулім році лежить у їх дезорґанізованости, яка наперекір усім законам громадского розвитку з кождим роком не тілько не зменшує ся, а все зростає й зростає.

Нелеґальні робітничі орґанізациї фактично не єствують, та й колиб они єствували, то тепер їх вплив на робітниче житя був би дуже невеликий. Леґальні робітничі орґанізациї єствували в минулім році тільки в формі професийних товариств. Але систематичні утиски з боку представників місцевої адміністрациї цілком паралїжували діяльність сих орґанізаций і зменшили їх вплив на робітниче житє до мікроскопічних розмірів. Кождий робітник тепер „сам по собі“, він не знаходить ніякого підтримку в гурті в своїх товаришів. Нічого й казати, що таке „розпорошене“ становище робітників давало капіталістам повну змогу робити над ними всякі експерименти.

Висше ми сказали, що безробітя в минулім році порівнюючи лютувало не дуже. Але то тілько порівнюючи, бо сами по собі розміри безробітя в минулім році були досить значні. З цілого ряду місць, а з декотрих, то й по кілька разів, протягом року надходили звістки про єство ваня більших чи менших кадрів безробітних. Хто свежив за економічною хронїкою нашої часописи, той сам гаразд міг переконати ся в справедливости скаваного.

* * *

„Смутні картини, смутні, невеселі“ — сими словами поета можна зхарактеризувати економічне житя головнійших, трудових верств нашого народу в минулім році. Єдиною яскравою рисою, що закрашувала в більш менш сьвітлу краску, сю загальну безвідрадність, була кооперация. Остання в минулім році досягла досить значного розвитку не тільки серед нашого селяньства, де вона вже ранійше здобула собі всї права горожаньства, а й серед робітництва, що особливо характерно й відрадно. Але до сього питаня ми ще сподїваємось повернутись.

П. А.

Галицкий сойм.

67. засїданє в середу 26. січня 1910 р. розпочало ся о год. $10^{3}/_{4}$.

Пос. Кивелюк поставив нагле внесенє о помноженє технїчного персоналу при намісництві та помноженє числа референтів володіючих рускою мовою при міністерстві публичних робіт.

П. Антін Старух поставив внесенє о заложенє низшої рільничої школи в Лїску.

Інтерпеляцию вніс п. К. Левицкий в справі надужить жандармериї в Тухольці.

Член кр. виділу п. Пілят відповідав на інтерпеляцию п. Ценьского що до участи кр. банку в парцеляцийнім банку.

Комісия ревізийна ствердила, що кр. банк в нічім не переступив обовязуючих єго постанов. Уділив кредиту парцеляцийному банкови на суму 1,737.000 К, а в разї спокійної ліквідациї не повинні страти кр. банку перевисшати квоти 100.000 корон. На випадок конкурсу страти будуть висші. Удїл кр. банку в квоті 20.000 К пропаде і ще з титулу одвічальности треба буде доплатити других 20.000 К. Вартість ґрунтів парцеляцийного банку показала ся о 300.000 К меншою як вставлено до білянсу.

П. Ценьский вніс, щоби зараз отворено розправу над відповідию.

П. Сколишевский заявив ся за відложенєм розправи до слїд. дня і се ухвалено.

Відтак п. Старжиньский мотивував внесенє о побільшенє етату технїчного персоналу в намісництві і помноженє польских референтів в міністерстві публичних робіт. Внесенє відіслано до комісиї адміністрацийної.

П. Шецель мотивував внесенє в справі візваня намісництва до відкликаня розпорядку з 25. IV. 1908 р. про вируб лїсів. Внесенє відіслано до комісиї кр. господарства.

П. Ганчаковский мотивував 2 внесеня в справі засновин повіт. судів в Перегиньску (пов. Долина) і Лімній (пов. Турка). Внесеня відіслано до правничої комісиї.

В дальшій загальній розправі над рубр. IV, V і VI буджету пос. Ценьский запевняв, що нїхто з Поляків не старає ся спинити розвитку руского народа: признає, що руским меншостям належать ся рускі школи, але ще є школи, в котрих польскі дїти мусять учити ся по руски. Признає далї, що руска інтелїґенция много зробила в останних часах для руского народа, але головну силу рускої інтелїґенциї становить духовеньство. Численніж парохії сотворила польска шляхта. (П. Макух: А деж ви взяли ту шляхту?) Она переняла ся польскими ідеалами в давних часах. (П. Старух: Маємо надію, що она верне до нас). В кождім разї не утрудняйте їй сїянєм ненависти до Поляків працї на користь руского народа. Бесїдник говорив далї про ґімназиї й університет в напрямі давнїйших своїх промов.

По промові П. Миронюка Заячука загальну розправу замкнено і вибрано ґенеральних бесїдників.

Ґенеральний бесїдник проти пос. др. К. Левицкий відповідав п. Дембовскому.

По безгуздих теревенях на тему етимольоґії, фонетики, України і всерусскої ідеї, виголошених в страшеннім язичію п. Миронюком-Заячуком над IV, V і VI рубрикою буджету, забрав слово яко ґенеральний бесїдник п р о т и в буджету пос. др. К. Левицкий і зазначив, що ціле шкільництво опирає ся на передконституцийнім законї, котрий не знав рівноправности всїх мов. В тій справі треба розріжнити дві точки: примус науки другої краєвої мови і недостачу законного управильненя відносин між национальною більшостю а меншостю. Що до тих двох точок являє ся деяка згода між польскими і рускими бесїдниками і в тім бесїдник бачить дорогу до порозуміня. Бесїдник подрібно представляє, який є правний стан. Покликує ся на арт. XIX. основного закона і наводить звіт конституцийної комісиї з 25. вересня 1867 р., з котрого виходить, що уступ з арт. XIX. виключаючий примусову науку другої мови і признаючий национальним меншостям право образувати ся в рідній мові, уложено тому, бо вже тодї заносило ся на розширенє автономії країв в справі шкільництва і власне хотїли перешкодити майоризованю национальних меншостий. З того показує ся, що погляд пос. Стан. Генр. Баденього і Дембовского неоправданий, коли говорять, що нема у нас законного припису що до шкіл национальних меншостий. Такий припис загальний, рішучий є в державнім законї, лише в нашім краєвім законодавстві доси єго не узглядновано.

Краєвий закон з 22. червня 1867 р. є передконституцийний. Артикул 3. того закона каже, що в кождій народній школї, в котрій частина молодежи уживає другої мови, ся друга мова має бути обовязковим предметом. Отже се примус в суперечности до основного закону, а крім того не сказано, як великою має бути та друга частина учеників, котрої мова узгляднена і се полишено рішеню шкільної власти. Артикул сей так у нас примінюють, що на Заходї нема анї одної школи, в котрій руска мова була би обовязкова, хотяй є там Русини в ріжних місцевостях, а зате у східній части краю виконують сей припис дуже енерґічно, а лише коли ходить о польску меншість. Що до викладної мови, то краєвий закон постановляє, що рішає про се громада себ то громадска рада, а її ухвалу затверджує краєва рада шкільна. В 1869 р. появив ся державний закон про народні школи, котрий не говорить нічого про примусову науку другої мови, признає рішеня шкільній власти по вислуханю тих, що школу удержують, але в межах закона, себ то закона основного.

Отже що є правом? Був час тому двайцять кілька лїт, коли міністерство думало, що краєвий закон з 1867 р. знесений конституциєю. Однак Поляки мали тодї велику силу в парляментї і їм удало ся довести до того, що до сеї хвилї та справа застановлена. Рішаючі в краю чинники впевнюють, що справа шкіл меншостий не є законно управильнена і справдї, коли ходить о рускі меншости, кажуть, що треба якоїсь чемности чи ласки з боку громадскої ради як н. пр. у Львові. Зовсїм инакше вмієте, панове, поступати, коли ходить о польскі меншости.

Бесїдник наводить рескрипт кр. ради шкільної а також окружної в Перемишлянах до громадского уряду в Глинянах в справі уладженя польских надетатових кляс. Бесїдник запитує, чи Глиняни лежать десь в Росиї або може Львів то Варшава або Познань? Нема иншого способу, щоби викладну мову в школах установлювано автоматично після більшости населеня, та не робити сего зависимим від ухвал громадских рад, котрих склад часто зміняє ся. Наука другої мови краєвої повинна бути признана надобовязковою, а що до мови викладової для меншостий, то повинно рішати в сїй справі точно означене minimum дїтий, для яких слїд би установити рівнорядну клясу. Що до середних шкіл, то 7-ий артикул, котрий признає рішенє про викладну мову гал. соймови по вислуханю повітових рад є виїмкова постанова, якої не має нї один коронний край; під сим ярмом стогнуть тілько одні Русини. Річ очевидна, що ся постанова є суперечна з основними законами. Коли єї не знесе ся, то она на всї часи остане чорною плямою в історії польского народа, котрий при помочи сего 7. арт. гнобить Русинів.

До чого доведено за тих 40 кілька лїт? В краю є 62 середні школи, а з того Русини мають лише 5. Одна середна школа руска припадає на 600.000 Русинів, а польска на 60.000 Поляків. Отсї числа є такі прикрі, що як бесїдник згадав про них Полякам з Варшави і Познаня, то нїяк не хотїли сему вірити. Так само Чехи й Нїмцї говорили: „То мусить заходити якась помилка, бо се неможливе, щоби Поляки так драконьским способом поводили ся з Русинами“. Не дивуйте ся отже, панове, що ми таке нищенє нашого народу на полї образованя й культури називаємо вбиванєм живого народа. В сїм нема пересади — се вираз гіркого болю!

В 1908 році поставили ми внесенє, щоби завести зміни в середнїм шкільництві Галичини в напрямі, щоби руска і польска мова були рівноправні. В тім внесеню подали ми певні правні сталі постанови а іменно, щоби в тім повітї, в котрім ще нема середньої школи, засновано її з такою викладною мовою, якої уживає більшість населеня в повітї. Там, де вже є якась школа, друга з другою викладною мовою має бути заснована тодї, коли більшість населеня повіта уживає тої мови, або коли в єствуючій школї послугує ся нею більше як 200 учеників. Сего внесеня Поляки не приняли, користаючи зі свого права „veta“. Тепер є в середних школах 6.330 Русинів-учеників, а се число вимагало би безпроволочного утвореня ще 7-ох ґімназий попри 5, котрі вже єствують.

Пос. Ценьский говорив про гіпепродукцию польскої інтелїґенциї а ми тої інтелїґенциї маємо ще за мало. Через те й не дивуйте ся, що коли ви в сїм напрямі не робите нічого в краю, то ми приневолені шукати помочи у Нїмців у Віднї, в інстанциї висшій та маємо надію, що новоуставлена парляментарна комісия для национальних справ полагодить се питанє.

Справа порушена пос. Макухом, щоби тягарі удержуваня народних шкіл перенести на державу, не є нова. Порушено її в лютім 1908 р. на анкеті для поправи краєвих фінансів і більшість заступників всїх країв згодила ся на се. Однак тут заявляє ґр. Ст. Ген. Баденї, що край не передасть тих обовязків ержаві, однак не сказав, з якої причини. Здає ся менї, що се є в інтересї обох народів і цїлого краю та що заступники одної і другої сторони, поступаючи спільно, могли би все вимогти на правительстві.

Впали тут закиди проти нашої безоглядної критики, та менї здає ся, що навіть найострійша критика є лїпша від безкритичности і самодурства. Бо самодурством є переконанє про благодатні успіхи польскої господарки на полї шкільництва, коли стілько громад не має зовсім школи, коли стілько громад має школи лише на папері, коли в краю так великий процент неграмотних і з поміж тих, що ходили до школи. Се страшні відносини! Говорив тут пос. ґр. Ст. Баденї, що ми голосуючи проти буджету, віддаємо долю руских шкіл з довірєм в польскі руки. І в тім є самодурство, бо коли ми голосуємо проти буджету, то висловлюємо через те тілько недовірє краєвій господарцї. Ви голосуєте за буджетом, але самі не даєте й сотика з власних гроший на наші школи та ще загарбуєте львину часть наших податків на свої школи.

П. віцепрезидент Дембовский позволив собі звертати ся до нас з поученями; я застерегаю ся проти сего, в таким тонї міг би п. Дембовский поучувати хиба своїх учителїв, а тодї не мали би ми таких „Соколівок“. В справі Соколівки признав виразно навіть сам п. віцепрезидент, що в тій клясї соколівскої школи, де силувано говорити польскі молитви, нема нї одного римо-католика. (Пос. Скварко: А п. Адам говорив нам, що то цїла громада польска). Чом же в тій школї є викладна мова польска? Чому громада безуспішно домагає ся вже 7 лїт в радї шк. кр виконаня своєї ухвали про руску викладну мову? Тепер, але аж тепер, коли справу піднесено в соймі, винуватого учителя переносять тихонько на инше місце замість покарати єго примірно за те, що бив рускі дїти за рідну молитву палицею з зелїзним осередком. (П. Старух: Та они єго певно перенесли на лїпшу посаду! П. Скварко: Ще й інспектором стане). Пос Цєньский наводив тут громади, де польскі меншости не мають польскої викладної мови; таж ми змагаємо до того самого і я є в страху, що навіть дійдемо до згоди. (Сьміх). Але як ми перед кількома днями домагали ся в шкільній комісиї язикового катастру громад і кляс, то всї польскі партиї сему домаганю спротивили ся.

Коли ми говоримо, що за відібрані нам права, не можете нїчого дістати, бо о те не просить ся, то ви говорили: ми хочемо спокою“. Отже спокій настане тодї, коли нарід добуде свої права. Розєм може наступити лише при новій рівноправности, при роздїлї прав шкільництва в радї шк. кр. на дві окремі национальні секциї. Ви ухвалили вчера 4000 К на удїл Галичини в париській гіґієнічній виставі, та мабудь лїпше було обернути ті гроші на поїздку до Моравії. Там є подїл справ шкільних на 2 секциї национальні і подїл сей видає як найлїпші овочі.

Говорю се ясно й отверто в тім переконаню, що остаточно нас колись таки зрозумієте та отямите ся. (П. Скварко: Се неможливе. Пос. В. ґр. Коритовский: Чому? Пос. Скварко: Бо у вас националїзм більший як льоґіка). Дорогу до управильненя краєвих відносин добачую лише в подїлї адмінїстрациї шкільної, опертім на повній рівноправности. За се будемо бороти ся безвпинно, бо був би нїкчемний той нарід, що не добивав би ся своєї школи. (Оплески).

По промові п. Левицкого, маршалок голосованє над наглим внесенєм пос. З. Скварка задля недостачі комплету відложив на инше засїданє.

---

67 засїданє в середи 26. січня 1910 р. розпочало ся о год. $10^{3}/_{4}$.

Руска Захоронка в Коломиї внесла через посла Скварка петицию о запомогу на закупно або будову хати. Пос. Винничук попирає петицию вдови по учителю Емілії Дирів з Пасїчної (пов. Станїславів) о підвисшенє пенсиї з 500 К на 1000 К, а пос. Т. Старух петицию селянина Чабана з Поршни (пов. Львів) о признанє Чабанови 29 К запомоги.

Внесенє поставив п. Крисоватий о заложенє в Збаражи ґімназиї з рускою викладною мовою. (Москвичі не підписали сего внесеня).

Приступлено до розправи над відповідою кр. видїлу на інтерпеляцию п. Цєньского в справі участи кр. Банку в Банку парцеляцийнім.

П. Цєньский відповідию кр. видїлу вповнї вдоволений і був би за тим, щоби кр видїл дальших пояснень удїлював уже банковій комісиї, не соймови. Що до евентуального конкурсу, то се річ властий й інтересованих сторін. Селянам нараженим на втрату більшість сеї палати певно поможе. Щоби не розмазувати тої справи, звертає ся п. Цєньский до палати, щоби розправи обмежити виключно до справ, котрі відносять ся до Краєвого Банку. Вже й так за много розправлювано тут про Парцеляцийний Банк.

П. Тертіль: Кр. видїл обчисляє страти на випадок спокійної реалїзациї, тимчасом не є тайною, що спокійна реалїзация неможлива. Вравдї Кр. Банк не дуже потерпить, але за те потерпить селяньство. Зле господарили ті, що від кількох лїт сягнули по власть в краю над цїлою парцеляциєю. Бесїдник відчитує резолюцию, в котрій домагає ся переказаня справи банковій комісиї з порученєм докладного розслїду, о скілько наражені селяньскі ощадности, щоби та предложила внесеня що до евентуальної помочи.

Маршалок заявляє, що на основі § 73 реґуляміну не вільно ставити внесень в розправі над відповідию на інтерпеляцию.

П. Ґорайский стверджує, що кр. банк при навязуваню зносин з парцеляцийним банком зажадав, щоби мав своїх мужів довіря в надзираючій радї. Поставив отже домаганє, щоби парцеляцийний банк не шукав нових кредитів, тілько черпав їх з краєвого банку. Так тревало до 1905. р. Змінено се що йно в наслїдок соймової ухвали що до парцеляциї. Через те, що Кр. Банк домагав ся від парцеляцийного виконуваня соймових ухвал, а той не міг до сего примінити ся, кредитові відносини між обома банками майже перервали ся. Надзираюча рада Кр. Банку розслїджувала справу кождої нової парцеляциї, о скілько надає ся до пособлюваня. В останних кредитах пішов кр. банк за далеко. Тому що парцеляцийний банк мусїв брати кредит і з инших жерел, мужі довіря виступили з єго надзираючої ради — і краєвий банк не мав уже нїякої контролї. Тепер получили ся всї львівскі банки в тій справі. Вибраний ними субкомітет стверджує, що не є так зле, як виглядало, що в рахунках нема різких надужить і що парцеляцию ведено річево; власне гірші ґрунти розпарцельовано і продано. (П. Колїшер: Слухайте!).

П. Яблоньский: Краєвий банк утратить тілько 140.000 К. Але хто тут винен? В часї закладаня парцеляцийного банку засїдав в нїм муж довіря краєвого банку, котрий чейже мав уха й очи. Може тут відіграли ролю полїтичні мотиви, може в тім була сильнїйша воля і тяжша рука? І потому, коли парцеляцийний банк зачав упадати, вийшла думка з голови начальника (П. Колїшер: Як він називаєть ся? Голоси: Тихо! Пос. Стапіньский: Помало до кінця дійдемо! П. Стояловский: Ви вже дійшли до кінця! П. Станіньский: То ви дійшли, менї ще далеко! Справедливий Бог позволить менї вийти ще й сего. П. Пастор: Тілько Бога до того не мішайте! П. Старух: Ага, тепер кричите гірше як Старух!) з голови начальника (П. Сколишевский: Котрого?) бисгрий плян, хоч не конче етичний: хотїв перевести злуку парцеляцийної інституциї взагалї — і в той спосіб загирити опінїю всїх їх! На те в фінансовій мові є слово, на щастє, не польске (п. Колїшер: може єго навчимо ся?). Скажу то вам приватно (п. Колїшер: На що та їти?) Я факту не затаю. (П. Сколишевский: Відважно! по всепольски! П. Стефчик: Но, якеж то слово?! забув!) Я голосно не хочу говорити... В останних часах кр. банк розпочав гнобити деякі стоваришеня, відмовляючи їм кредиту. Бесїдник домагає ся, щоби візвати управу краєвого банку, щоби уміщувані банком капітали були безпечні.

Пос. Раціборский: Вже в 1904 р. деякі члени надзираючої ради парц. банку остерегали, що банк зближає ся до руїни. Бесїдник наводить лист директора кр. банку Зґурского, котрий домагає ся злуки всїх парцеляцийних стоваришень. Але була би то радше трансфузия, при помочи котрої переходили би гроші з інституций здорових для нездорових. Тепер ходить о те, за чиї гроші ратувати польских хлопів. Аби лиш не з краєвих. Нехай хлопи навчать ся відріжняня фальшивих пророків від правдивих! Треба ратувати ощадною лїквідациєю, відобрати парцеляцийний банк теперішному зарядови і віддати котрійсь з парцеляцийних спілок під услівєм, щоби було окреме конто для него.

* * *

По промовах пос. Лєа, Сколишевского, Колїшера і Стояловского замкнув маршалок засїданє.

Просимо відновити передплату.

Новинки

— **Календар.** В суботу: руско-кат.: Покл. вер. св. Павла; римо-кат.: Франца Сал. — В недїлю: руско-кат.: Антонія; римо-кат.: Мартини.

— **Скандальна подія в соймі.** Д. Демянчук, редактор »Руского Селянина«, почув ся обиджений онодїшною промовою пос. Т. Старуха і рішив самий зробити собі сатисфакцию. По укінченю ся вчерашного ранїшного засїданя сойму д. Демянчук заждав під дверми соймової салї і коли вийшов пос. Т. Старух, ударив єго в лице. Розлючений пос. Ст. вирвав палицю з рук Демянчука і поломив єму єї на голові. До помочи братови надбіг ще пос. Ачтін Старух і валив Демянчука кулаками в плечі. Потім пос. Т. Старух ужив ще своєї палицї на Демянчукови. Бючі ся сторони роздїлили аж польскі посли. Окервавлений Демянчук відїхав відтак фякром до дому. Сей нечуваний скандал став ся в кульоарах сойму.

— **Судова розправа** перед лавою судиїв присяжних відбуде ся завтрішної суботи проти редактора нашої часописи, п. С. Ґорука, обжалованого о обиду чести д ром Марияном Глушкевичом. Др. Глушкевич почув ся обиджений деякими замітками в новинцї п. з. »Автентическія разоблаченія« поміщеній в »Руслані« з 30. мая 1909 що до побуту д-ра Гл. в Кронштадї.

— **Комета в 1264 р.** З нагоди появи комети Гелєя не від річи буде згадати про звістку нашої Галицко-волиньскої лїтописи, записаної одним з єї авторів-сучасників о появі комети в 1264 р.: „В та ж лѣта явися звѣзда на востоцѣ хвостатая образомъ страшнымъ испугающе от себе лучѣ великы, си же звѣзда нарѣчается власатая. От видѣния же сея звѣзди страхъ обья вся человѣкы и ужасть, хитрѣчи же смотрѣвше, тако рекоша: оже мятежь великъ будеть в земли. Но Бог спасеть своєю волею и не бысть ничто же“.(Полное Собраніе Русскихъ Лѣтописей II, 2 вид. 1908, ст. 863).

— **Комету „1910 а“** можна було оглядати вчера у Львові між год. 5. а 6. вечером. Видавала ся она довшою і яснїйшою, хоч прикривали єї легкі хмари. Буде єї можна бачити в тім самім часї — як кажуть — ще тиждень.

— **Родинні траґедиї.** В Уричи, стрийского повіта, померла дня 20. с. м. нагло, ражена апоплексиєю, панї Калиньска, жінка місцевого пароха. Сей траґічний випадок так сильно вразив єї чоловіка, о. Ігнатия Калиньского, що до доби також помер нагло, поражений апоплексиєю в 70. р. — У Віднї знов стала ся така подія: На другім передмістю Відня, званім Леопольдштадт, жив ще перед кількома днями великий підприємець, мілїонер, котрий мав сина одинака. В однім з чиншевих домів мілїонера служив дозорець дому, котрий мав доньку красавичку як рідко. Син мілїонера залюбив ся в донцї сторожа, але крив ся з тим перед родичами. Аж в послїдних днях признав ся батькови, що постановив оженити ся з донькою сторожа; він же вже повнолїтний, має добре становище і длятого визначив вже навіть день вінчаня. Батько згодив ся на сю постанову сина, але она єго дуже згризла, що він в кілька мінут опісля помер. Удар серця зробив конець єго житю. Похорон відбув ся якраз того дня, на котрий назначене було вінчанє єго сина.

Оповістки.

— **Віче у Львові.** В недїлю дня 30. с. м. відбуде ся о 5. год. по полудни в салї „Народного Дому“ руске віче в справі нашого шкільництва у Львові.

— **З Теребовлї.** І. заг. збори філії „Сільского Господаря“ відбудуть ся дня 1. лютого в салї читальнї.

— **Краєвий столярский курс.** На основі рескрипту краєв. Видїлу відбуде ся у Львові в часї від 14. мая с. р. краєвий фаховий курс для столярів. На курс буде принятих лише 14 кандидатів зі Львова і східної части краю.

ЦЕРКОВНІ РІЧИ

красні і дешеві продає

основана духовеньством для добра церков

„ДОСТАВА“

У ЛЬВОВІ при ул. Рускій ч. 20.

в Станїславові, ул. Смольки ч 1.

ЙДІТЬ ТУДИ З ДОВІРЄМ ЯК ДО СВОЇХ!

Гарні фелони, лїхтарі, сьвічники і паски, чаші і монстранциї, хоругви і патериці, всякі хрести (процесийні, напрестольні, ручні, металеві і різьблені), кивоти і тетраподи, процесийні образи і плащеницї, евангелия, парадні дивани, дзвінки, штучні цьвіти, ріжні образи (для церков і для хат), — доставляє дзвони і нагробні хрести, поручає добрих різьбарів для іконостасів, приймає золоченя чаш і направу риз, та виробляє сокільскі і січеві прапори. — — — — 109(9—?)

Посмертні † оповістки.

— **О. Володимир Брилиньский**, парох в Гряді, яричівского деканата, упокоїв ся дня 25. с. м. в 55. р. житя, а в 30. році сьвященьства. В. є. п.!

— **Юлїя з Долошицких Зельска**, вдова по бл. п. о. Михайлї, б. пароху в Глинянах-Заставю, упокоїла ся дня 25. січня в Перегноєві. В. ї. п.!

— **Ілярий Елїясевич**, заступник начальника міскої сторожи пожарної у Львові, упокоїв ся дня 26. с. м. по довгій і тяжкій недузї в 62. році житя, а в 37. році служби при пожарництві. В. є. п.!

— **Др. Юлїян Ґеровский**, адвокат в Вашківцях на Буковинї, упокоїв ся дня 25. с. м. в 71. році житя. В. є. м.!

З житя.

Малї дїла.

В наших часописях минувшої осени була майже щоденна рубрика про новий гип руских мучеників, котрих можна, би назвати зелїзничими страстотерпцями. Не дістав котрий руского білєта то йшов бідолаха добровільно на муки, щоби потім їх описати докладно в „Дїлї“ і притім очевидно назвати себе. Дїлили ся ті мученики на три роди: Перший рід мучеників лише сварив ся за рускі білєти при касї і в ваґонї зі всїми урядниками, що попали під руку. Другий рід мучеників менше балакав, за те бив Польщу і з бійки виносив сам розбиту голову або поломані ребра.

Третїй рід мучеників був найстрашнїйший, бо клав ся на шини перед льокомотиву, маючи в Бозї і в машинїстї надію, що чей біда не переїде ся справдї по костомахах, бо се би болїло. Сей третїй рід мучеників менї найлїпше подобав ся і я в дусї розмовляв з кождим: „Нещасний чоловіче, за що ти так марно гинеш?“ — „За руский білєт з Кобильницї до Конюхова“ — відповідав менї смутно мученик. — »Чи не за мала причина?“ — питав ся я ще єго, але вже не відповідав, лише ждав, мабуть на смерть. На щастє, льокомотива все мала розум та не доводила нещасного мученика так далеко, щоби він нагло переставив ся на лоно Авраама, Ізаака і Якова.

Білєт їзди зелїзницею сам собою таке маленьке дїло, що сховаєш єго у полярес, і коли хто за него тілько сварить ся, то се маленьке дїло не стає ще великим, через що і мученики з першого роду нїчим для мене не цїкаві. Сварили ся, бо се була їх повинність, а чи та сварка була непарляментарна, то значить: чемна, чи може правдива парляментарна, се ще патенту на мучеників не давало. Тілько коли за білєт втратиш якусь більше чи менше благородну частину свого тїла, або коли голову кладеш на шину, тодї починає ся траґізм, а з ним і мучеництво. Добре проф. Грушевскому сварити послів за малї дїла, а от нехай він за зелїзничий білєт покладе голову на шину — і з малого дїла вийде траґедия на всю Европу. Пов. п. професор хвалить ся, що він мовляв, докладно вже пізнав Галичан, але що до малих дїл то таки мабуть помиляє ся. Річ не в малих дїлах, а в тім, як їх береш. У нас за сї тектурові нарточки клали голови під льокомотиви — і се ще „мале дїло“! Та чогож більше й можна вимагати не маючи своєї зелїзницї?! Можна, правда зі злости не їхати зелїзницею і іти пішки, — хай даржава пропадає, коли в нїй такі порядки, — алеж таке мучеництво ще тяжше, як класти голову на шину. Тут полежиш годину чи дві на шинах, а потім таки їдеш, — ідиж замісць того пішки зі Збаража до Перемишля! Нї вже! і мучеництво має свої границї — таких великих дїл годї вимагати...

Отсї другі і треті мученики стали у нас голосні, бо завсїгди пильно описували своє геройство. Там то в біса, гадав я собі, відважні люди і патриоти! За білєт таку веремію зняти — та се також треба мати талант до того! Отже, слава Богу, що маємо таких великих героїв до малих дїл; тілько тяжко менї, що якось від місяця чи двох сї герої раптом щезли і я даремно шукаю по часописях за новими мучениками. І руских білєтів нема і мучеників нема. Що оно за знак?

Чи може, не дай Боже явив ся у Галичинї який новий апостол і сказав, що вистане упоминати ся поважно о своє, а такі мученики без потреби виставляють себе на небезпеку? Чи може який лїкав поставив дияґнозу сим мученикам за білєти — і найшов у них велику нервовість, склонність до дешевого траґізму — або охоту похвалити ся перед людьми?..

—*—

Телеґрами

з дня 28. січня.

Париж. Повінь Секвани перевисшала всї давнїйші повени о пів метра висшим плесом води. Завалило ся багато домів. Населенє відчуває недостаток живности.

Прага. Кружляють чутки про успішні виглядн ческо нїмецкого порозуміня.

Каіро. Воздухоплавець Лятам упав вчера з висоти 40 метрів. Машина до лїтаня поломала ся, а Лятамови нїчо злого не стало ся.

Тижневий звіт
Торговельної і промислової палати
про цїни збіжа і продуктів у Львові
від 17. до 23. січня 1910:

	за 50 клґ.
Пшениця	13·20—13·50 К
Жито	9·30— 9·55 К
Ячмінь броварняний	7·30— 8·10 К
Ячмінь на пашу	7·10— 7·50 К
Овес	7·20— 7·45 К
Кукурудза	0·00— 0·00 К
Просо	0·00— 0·00 К
Горох до вареня	10·75—13·00 К
Горох на пашу	8·50— 9·50 К
Бобик	6·95— 7·15 К
Конюшина червона	70·00—85·00 К
Конюшина біла	76·00—88·00 К
Конюшина шведска	75·00—85·00 К
Тимотка	28·00—30·00 К
Ріпак зимовий	13·00—13·40 К
Насїнє конопл.	00·00—00·00 К
Хміль старий	00·00—80·00 К
Хміль новий	205·00—220·0 К

Образи Шевченка, Хмельницкого, Котляревского, Лисенка від 6—200 К. Фіґурки з ґіпсу á 80 с і 1·20 К, Краватки, ґердани, сорочки, фартушки, шапки сокільскі і козацкі, альбоми, перфуми, спинки, брошки і шпильки з гербом, тутки і паперцї ріжного рода поручають. — *Склади „Сокільского Бавару“ у Львові, Стрию і Станїславові.*

Colosseum
в пасажи Германів
при ул. Соняшній у Львові.

Нова сензацийна програма
від 16. до 30. січня 1909.

Щоденно о 8. год. вечер представленє. В недїлї і сьвята 2 представленя о 4. год. по пол. і о 8. год. вечером. Що пятницї **High-Life** представленє. Білєти вчаснїйше можна набути в конторі Пльона при ул Кароля Людвика ч. 5.

Біда з лихим жолудком

а сталі наслїдки того є: брак апетиту, біль жолудка, млоєнє, забуреня при травленю, біль голови і т. д. На то певно помагають

КАЙЗЕРА

Мятові Цукорки

випробовані лїкарями!

Дїлають оживляючо, причиняють ся до травленя і до скріпленя жолудка.

Пакет 20 і 40 сотиків.

Можна набути у всїх аптиках.

61(12—12)

РУСИНИ! Жадайте у всїх трафіках, торговлях і крамницях лише туток і паперців з першої галицко-рускої фабрики Евгена Білїньского в Збаражи.

З доходу сеї фабрики йде 35% на будову церкви в Сеняві, 10% на школи і бурси тов. педаґоґічного, а 5% на сироти і вдови по сьвящениках.

Держім ся поклику:

Свій до свого!

Телефон 788. — Конто щадницї почтової 25.261.

Товариство взаїмних обезпечень

„Днїстер“

у Львові, ул. Руска ч. 20. (власний дім).

приймає обезпеченя будинків, збіжа і знарядів господарских, від шкід огневих під корисними услівями,

числить умірковані премії за обезпеченя,

лїквідує шкоди безпроволочно по пожарі,

уділяє обезпеченим членам з річної надвижки зворoти.

За рік 1908 припадає на користь членів зворот 15%.

Полїси „Днїстра“ приймає при позичках Банк краєвий у Львові і в Чернівцях, Галицка Каса Ощадности, Руска Щадниця і инші каси ощадности.

Через „Днїстер“ можна асекурувати ся на житє в Товаристві взаїмних обезпечень в Кракові. Інформациї до обезпечень уділяють аґенциї „Днїстра“.

Зголошеня письменних господарів о аґенцию приймають ся тілько з таких громад, де єще не робить инший аґент „Днїстра“.

Фонди „Днїстра“ 31/12. 1908 виносять: Фонд резервовий і резерва премій К 1,865.540·—; инші фонди К 458.564·—; разом **К 2,324.104·—**

Канцеляриї Товариства отворені для сторін від год. 8—3.

Розклад зелїзничих поїздів
важний від 1. січня 1910.

До Львова приходять з	рано	перед пол.	по пол.	вечер	в ночи
Кракова	3·50	**8·55**	**1·30**	5·45	9·50
Кракова	7·25	9·50	—	**8·40**	**2·30**
Тарнова	—	—	1·10	—	—
Підволочиск	7.20	12·00	**2·15**	5·40	10·30
Черновець	8·05	—	**2·05**	5·58	9·30
Черновець	—	—	—	**6·40**	**12.20**
Станиславова	5·45	—	—	—	—
Коломиї.	—	10.20	—	—	—
Стрия і Тухлї	7·29	11·45	4·25	—	11·00
Самбора	8·00	9·57	2·00	—	9·00
Сокаля	7·10	12·40	4·50	—	—
Яворова	8·05	—	5·00	9·00	—
Брухович (що дня)	—	—	5·11	—	—
Підгаєць	—	11·15	—	—	9·58
Винник	—	—	—	—	12·10
На Підзамче з:					
Підволочиск	7·01	11·40	**2·00**	5·15	10·12
Бродів	7·01	—	**2·00**	5·15	10·12
Підгаєць	—	10·54	—	9·44	11·15
Винник	7·26	—	—	6·29	—
На Личаків з:					
Підгаєць	—	10·36	—	9·27	11·38
Винник	—	7·08	—	6·11	—

Зі Львова відходять до	рано	перед пол.	по полуд	вечер	в ночи
Кракова	3·50	**8·25**	**3·15**	**7·00**	11.15
Кракова	—	8.40	6·12	7·35	**12·45**
Ряшева	—	—	3·30	—	—
Підволочиск	6·20	10·1	**2·16**	8·00	11·10
Черновець	6·10		—	—	10·38
Черновець	—	**10**	**2·23**	—	**2·50**
Станиславова	—	—	2·50	—	—
Коломиї	—	—	—	6·00	—
Стрия	7·30	—	1·45	6·55	11·25
Пустомит	7·30	10·35*	1·45	6·55	11·25
Самбора	6·00	9·05	—	3·40	10·45
Любіня	6·00	9·05	2·15*	3·40	10·45
Рави рускої	6·14	11·05	—	—	11·353
Янова	8·20	10·10	1·37†	3·40	6·30
Брухович	7.21	11·05	2·30B	5·50I'	8·34B
Брухович	6·14	9·00A	12·41Б	3·45	7·10	11·353
Зимної води	3·50	8·40	3·30	7·35	11·15
З Підзамча:					
До Підволочиск	6·35	11·00	**2·31**	8·29	11·32
„ Бродів	6·35	11·00	**2·31**	8·29	—
„ Курович	—	7·13	—	2·52	—
„ Винник	5·44	7·13*	1·30	2·52	—

ЗАМІТКА: Поспішні поїзди печатані товстим друком. — *) Лише в недїлї.

Видає і відповідає за редакцию **Семен Ґорук.**

З друкарнї В. А. Шийковского.